

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้บริหารและ
วิทยากรเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะ เสนอสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การให้บริการวิชาการแก่สังคม
2. การให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม

การให้บริการวิชาการแก่สังคม

1. ความหมายของการบริการให้วิชาการแก่สังคม

การให้บริการวิชาการแก่สังคม (Academic Service) มีชื่อเต็มว่า "การเผยแพร่
ความรู้และบริการทางวิชาการแก่สังคม" ในภาษาอังกฤษเรียกว่า "Academic Service and
Extension" แต่มักจะนิยมเรียกกันสั้นว่า "Service" หรือ "Extension"

การให้บริการวิชาการแก่สังคม มีชื่อเรียกหลายอย่าง ได้แก่ การบริการชุมชน
(Community Services) การบริการสังคม (Social Services) การบริการสาธารณชน
(Public Services) การพัฒนาชุมชน (Community Development) และมหาวิทยาลัยภาค
ขยาย (University Extension) เป็นต้น ซึ่งคำต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นมีความหมายใกล้เคียง
กัน แต่สำหรับในการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า "การให้บริการวิชาการแก่สังคม" เท่านั้น

ความหมายของคำว่า "การให้บริการวิชาการแก่สังคม" มีผู้ที่ศึกษาวิจัยและได้ให้ความ
หมายไว้ต่างหากันพอสรุปได้ดังนี้

โกรซิงเจอร์ (Jean Karen Groezinger, 1975) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการ
แก่สังคม หมายถึง การให้การศึกษานอกระบบ (Informal Education) หรือกิจกรรมที่วิทยาลัย
จัดขึ้นเพื่อชุมชนโดยไม่ได้คิดหน่วยกิต

เจมส์ รอนแนล (James Ronald, 1969) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างสถานศึกษากับแหล่งทรัพยากรของชุมชน

เม็คเซอร์และจอนห์สัน (Laland Medsher and Lamar Johnson, 1969) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การให้บริการพิเศษต่างๆซึ่งจัดให้ชุมชนที่มีการสอนนอกสถานศึกษา

บาสเลอร์ (Roosevelt Basler, 1969) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การให้บริการต่างๆนอกเหนือจากรายวิชาการเรียนการสอนในชั้นความปกติ

เมอร์ฟี (Micheal Thomas Murphy, 1975) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องซึ่งไม่คิดหน่วยกิต การวิจัยประยุกต์ การปรึกษาหารือและงานพิเศษอื่นๆเป็นกรรมกรรงานางานบางอย่างและการกระทำใดๆที่จัดเพื่อชุมชนโดย เฉพาะ

เพจ และ โทมัส (Jerry Page and J.B. Thomas, 1977) ให้ความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคม ดังนี้

ก. กิจกรรมที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกในสังคมให้ช่วยเหลือตนเองได้

ข. กิจกรรมที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ความเป็นอยู่ การศึกษา เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีความเท่าเทียมกันในสังคม

กินเลส (Knowles, 1977) ได้ให้ความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคมว่าเป็นกิจกรรมของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่จัดขึ้นมาเองไม่ว่าจะเป็นการประสานหรือทำขึ้นเป็นการส่วนตัวจุดประสงค์เพื่อช่วยชุมชนที่อยู่ใกล้ขึ้น เรียนโดยอาจให้ความรู้พิเศษและทักษะในการช่วยแก้ปัญหาชุมชนซึ่งการบริการดังกล่าวจัดขึ้นโดยไม่ได้ผลตอบแทน

เพซุรย์ สีนลาร์คน์ (2526) ได้ให้ความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคมว่าเป็นลักษณะที่มหาวิทยาลัยโดยอาจารย์หรือศาสตราจารย์ทั้งหลายหรือสถาบันอุดมศึกษาเองไปร่วมมือบทบาทโดยตรงกับรัฐบาล ธุรกิจหรือวงการอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยให้คำปรึกษาและ/หรือทำวิจัยให้กับรัฐบาลหรือองค์กรอื่นๆ

ประสิทธิ์ เข็มเดช (2521) กล่าวว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง กิจกรรมที่วิทยาลัยครูจัดขึ้นเพื่อให้บริการแก่สังคมทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบและการช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชนในชุมชน

วิลัน จุมปาแพค (2520) ให้ความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคมว่า เป็นกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนในชุมชนใกล้เคียง เป็นการศึกษาในระบบ

ทพวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้ให้ความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง กิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัย/สถาบัน เช่น การจัดการฝึกอบรม สัมมนา อภิปราย บรรยาย ประชุม สาธิต นิทรรศการ การให้คำปรึกษาทางวิชาการ เป็นต้น

ชัชยง พรหมวงศ์ (2522) ได้ให้ความหมายของมหาวิทยาลัยภาคขยาย คือ ส่วนขยายของมหาวิทยาลัยในด้านการให้บริการวิชาการ เพิ่มเติ่มจากภาคปกติซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักวิชาการและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยหาประโยชน์ให้ชุมชนโดยส่วนรวมหรืออย่างน้อยก็คือชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่

จากความหมายของการให้บริการวิชาการแก่สังคมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ หมายถึง กิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้บริการแก่ชุมชนเป็นลักษณะให้การศึกษาคิพิเศษหรือการศึกษานอกระบบตลอดจนการใช้ทรัพยากรของสถาบันทั้งด้านบุคลากรและวัตถุให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

2. พัฒนาการของการให้บริการวิชาการแก่สังคม

ในต่างประเทศ

แนวคิดเรื่องของการให้บริการวิชาการแก่สังคมเกิดขึ้นตอนปลายศตวรรษที่ 19 ในประเทศอังกฤษ อดช เกิดความคิดที่จะเผยแพร่ความรู้ไปสู่คนภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งดำเนินการเป็น 3 รูปแบบดังนี้

รูปแบบแรกคือ การเผยแพร่ความรู้ (University Extension System) มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ได้จัดขึ้นเรียนให้กับกรรมกรขึ้นในปี ค.ศ.1867 และในปี ค.ศ.1885 มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดก็ได้เริ่มงานนี้เช่นกันและแนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศที่เป็นอาณานิคมหรือเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษมาก่อน

รูปแบบที่สองคือ สมาคมการศึกษาของกรรมกร (Workers' Educational Association) เป็นลักษณะการเผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มกรรมกรอย่างแท้จริง

รูปแบบที่สามคือ การปาฐกถาในที่สาธารณะ (Public Lecture) นับเป็นความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษที่หาที่มหาวิทยาลัยเป็นสมบัติของชุมชน อาจารย์มหาวิทยาลัยมีอิสระในการเสนอข้อค้นพบข้อคิดและความเห็นต่อสาธารณชน เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณคดี ศิลปะ การเมือง เป็นต้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับแนวคิดและอิทธิพลจากประเทศอังกฤษและนำไปพัฒนาจนเป็นแบบแผนของตนเอง คือ ในปี ค.ศ.1891 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินและมหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ตั้งแผนกเผยแพร่ความรู้ขึ้นเพื่อหาหน้าที่เผยแพร่ความรู้ กิจกรรมที่ทำ คือ การบรรยายให้คนภายนอกฟัง การเปิดวิชาให้คนภายนอก เรียนได้และการเรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรแก่คนที่สุกก็ เกิดปัญหาคือความรู้หลายอย่างไม่ตรงไม่เป็นไปตามความต้องการของสังคม ดังนั้นในปี ค.ศ.1906-1907 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินจึงได้ปรับปรุงความคิดและแนวทางใหม่โดยให้หน่วย

งานของรัฐบาล องค์การเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น กิจกรรมส่วนใหญ่ครอบคลุมตั้งแต่การจัดการอบรมสั้น ๆ การประชุมสัมมนา การเปิดห้องสมุดให้บริการ การให้คำปรึกษา เนื้อหาเป็นความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะเรื่องแต่ไม่เน้นด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ

ดังนั้นรูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของสหรัฐอเมริกาจึงแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง คือ การศึกษาทางไกล (Extension Education or Geographical Extension) เป็นการให้บริการในรูปแบบของการเผยแพร่กระจายความรู้ให้กว้างขวางออกไป หรือที่เรียกว่า กิจกรรมนอกสถาบัน (Extra-Mural Activities) อย่างประเทศสิงคโปร์และฮ่องกงนิยมทำกัน

รูปแบบที่สอง คือ การบริการชุมชน (Community Services or Social Services or Function Extension) เป็นการที่มหาวิทยาลัยไปร่วมมือกับภาคเอกชนกับรัฐบาล วงการธุรกิจหรืออุตสาหกรรมโดยมหาวิทยาลัยรับให้คำปรึกษาหรือหาวิจัยให้กับรัฐบาลและองค์การอื่น ๆ

รูปแบบที่สาม คือ การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education or Chronological Extension) เป็นการมุ่งที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ทุกคนมีโอกาสได้ใช้และได้รับประโยชน์เต็มที่ (เพซุรย์ สีนลาร์กซ์, 2526)

ในประเทศไทย

ในระหว่างปี พ.ศ. 2495-2496 งานให้บริการวิชาการแก่สังคมเริ่มเกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแห่งแรก โดยได้เสนอแผนปรับปรุงมหาวิทยาลัยเพื่องานบริการวิชาการแก่สังคม มุ่งเน้นเฉพาะการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร เป็นหลักสำคัญด้วยการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุ เอกสารและการให้การศึกษาระยะสั้น

ส่วนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ทางด้านการปกครองและพิมพ์ผลงานวิจัยออก เผยแพร่อย่างกว้างขวางรวมทั้ง เปิดห้องสมุดให้บุคคลภายนอกได้ใช้และพิมพ์วารสารออกเผยแพร่ ต่อมาหลังจากแยกสถาบันเป็นสถาบันอิสระ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้ตั้งสำนักฝึกอบรมขึ้นในปี พ.ศ. 2510 เพื่อหาหน้าที่ยให้บริการวิชาการแก่สังคมอย่างจริงจังซึ่งงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมในระยะแรกนี้ดำเนินการกันอย่างไม่เป็นระบบ ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนและต่อมาในปี พ.ศ. 2501-2504 ได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นครั้งแรกจึงกำหนดบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาให้มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้นจนกระทั่งพ.ศ. 2517 ได้มีการวิเคราะห์และพิจารณาของมหาวิทยาลัยในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการวิชาการแก่สังคมที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลกในเรื่อง "ภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง" โดยมีการแยกพิจารณาในรายละเอียดของความจำเป็นของขอบข่ายและแนวทาง

ในการปรับปรุงงานด้านบริการชุมชน (เพ็ญศรี สินลาร์ภย์, 2526)

3. นโยบายในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

นโยบายในการให้บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษามีดังนี้

นโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 4 (2520-2524) กล่าวถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมร่วมกับบทบาทด้านอื่นว่าดังนี้ "ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการกิจในด้าน การสอน การวิจัย ค้นคว้า แต่งตำรา การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น" (ทบวงมหาวิทยาลัย 2520 : 4)

ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529) กล่าวไว้ว่า "จะขยาย งานให้บริการทางวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเน้นการ เผยแพร่ ความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ" (ทบวงมหาวิทยาลัย 2525 : 9)

ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 6 (2530-2534) กล่าวไว้ว่า "จะส่งเสริม ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดบริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่างๆให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเน้นการ ให้การศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบของการ เผยแพร่ความรู้ การฝึกอบรม การให้ข่าวสารแก่ชุมชนตลอดจน การประเมินผลและการนำประสบการณ์ในการดำเนินงานมาเพิ่มคุณภาพทางวิชาการ" (ทบวง มหาวิทยาลัย 2530 : 12)

ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 7 (2535-2539) ได้กล่าวถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมร่วมกับหน้าที่ด้านอื่นว่าดังนี้ "มุ่งพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชนให้ สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหลักด้วยความ เป็นเลิศทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำประเทศชาติไปสู่การ เปลี่ยนแปลง ทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่พึงประสงค์

นโยบายของมหาวิทยาลัยต่างว่่าด้านบริการวิชาการแก่สังคม

ปฐม นิคมานนท์ (ม.ป.บ. : 70-76) ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายด้านการให้บริการ วิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัย 10 แห่งในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529)สรุปได้ดังนี้

- ก. มุ่งขยายบริการวิชาการแก่สังคมออกไปให้ถึงประชาชนให้มากที่สุด
- ข. พยายามระดมทรัพยากรที่มหาวิทยาลัยมีอยู่ เพื่อสนับสนุนงานการศึกษาผู้ใหญ่และ การศึกษานอกโรงเรียน

ค. สนับสนุนให้จัดตั้งองค์กรด้านบริการชุมชนขึ้นภายในมหาวิทยาลัย

ง. ส่งเสริมกิจการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

จ. เน้นการพัฒนาชนบท

ฉ. การร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก

ช. สนับสนุนให้คณะและภาควิชาต่าง ๆ ในการให้บริการแก่ประชาชนภายนอก นโยบายนี้ค่อนข้างเด่นชัดในทุกมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนให้คณะ สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ได้จัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การส่งเสริมความรู้ให้แก่ประชาชนภายนอก มหาวิทยาลัย

ซ. สร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นโยบายความแผนพัฒนาการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์

แผนพัฒนาการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 7 (2535-2539) ได้กำหนดนโยบายด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้ "การขยายขอบเขตการให้บริการวิชาการด้านการพยาบาลและสุขภาพอนามัยของสถาบันการศึกษาพยาบาลให้ครอบคลุมเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเน้นการประสานงานและการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ " มีเป้าหมายเชิงปริมาณและเป้าหมายเชิงคุณภาพ ดังนี้

เป้าหมายเชิงปริมาณ

ก. จัดบริการวิชาการที่ให้บริการโดยตรงด้านสุขภาพอนามัยต่อสังคมอย่างน้อยสถาบันละ 3 โครงการต่อปี

ข. จัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินการกิจกรรมด้านบริการอย่างน้อยร้อยละ 5 ของงบประมาณดำเนินงานประจำปีของสถาบัน

ค. จัดโครงการสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านบริการวิชาการและผู้แทนองค์กรในชุมชนในการพัฒนาปรับปรุงงานด้านบริการวิชาการอย่างน้อยสถาบันละ 1 โครงการต่อปี

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

ก. ให้มีกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และอื่น ๆ

ข. จัดหาให้มีเครือข่ายสารสนเทศด้านการบริการทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาล (คณะอนุกรรมการทำงานศึกษาความต้องการบุคลากรสาขาพยาบาลศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัย 2534)

จากนโยบายทางด้านนี้ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ามีลักษณะไม่เด่นชัดและเน้นแน่นอนใน

ระยะแรกๆ แต่ในปัจจุบันเริ่มมีนโยบายที่ชัดเจนขึ้น

4. แนวความคิดในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ดังต่อไปนี้ จากรายงานการสัมมนาเรื่อง "ภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง" เมื่อ 14-17 ธันวาคม 2517 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการให้บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาสรุปได้ดังนี้

- ก. ควรมุ่ง เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคม
- ข. ควรพิจารณาให้แน่นอนว่าจะ เป็นไปในรูปอาสาสมัครหรือบังคับบรรจุไว้ในหลักสูตร และรัฐบาลควรมีบทบาทร่วมด้วยสัก เพียงใด
- ค. ควรถือหลักการให้และการรับถือ เป็นการทางานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน มิใช่ เป็นการให้หรือการรับเพียงอย่างเดียว
- ง. มหาวิทยาลัยในภูมิภาคควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานของประชาชนในภูมิภาคเป็นพิเศษและให้โอกาสผู้นำชุมชนได้ เข้ามามีบทบาทในมหาวิทยาลัยจะช่วยแก้ปัญหาและความต้องการของภูมิภาคและร่วมพัฒนาภูมิกษณนั้น (ทบทวนมหาวิทยาลัย 2517 : 11)
  - ก. พุทธิชัย พงศบุตร (2517 : 85-88) ได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้
    - ก. บริการที่เห็นันต้องไม่ละลักษณะของงานที่สถาบันการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า มหาวิทยาลัยสามารถทำได้โดยง่าย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการทางานซ้ำซ้อนกันหรือการแย่งงานกันทำ อันอาจจะทำให้การใช้งบคูลากรและทรัพยากรของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่จำกัดได้ผลลมน้คุ้มค่าน
    - ข. บริการที่เห็นันต้องมีคูลค่านทางวิชาการ เพียงพอมีสักคี่ศรีสมกับที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดให้ บริการทางวิชาการที่เห็นันควรมีคูลค่านทั้งทางปริมาณและคูลคุณภาพ
    - ค. การจัดให้บริการทางวิชาการต้องไม่ เป็นแบบ แข็งทากๆไร ควรถืออนโยบายในลักษณะที่เป็น การให้อย่างแท้จริง ถ้าหากจะคิดเป็นค่านเล่าเรียนค่านธรรมเนียมหรือค่านใช้จ่ายอื่นใดก็ควรคิดในอัตราค่านสุดเท่าที่ สามารถค่านเงินงานได้ แต่ถ้าหาก เป็นงานที่ ได้รับสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน หรือจากแหล่งอื่นใดการให้บริการทางวิชาการก็อาจ เป็นการให้เปล่าหรือคิดในอัตราค่านตามความเหมาะสม
    - ง. บริการที่เห็นันต้อง เหมาะสมกับความต้องการของสังคม เป็นหน้าี่ของมหาวิทยาลัยที่ จะต้องคิดค่านคูลสภาวะของสังคมว่าจะสามารถมีบทบาทในการให้บริการทางวิชาการอย่างไรได้บ้าง เพื่อความเหมาะสมกับความต้องการชุมชนการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของชุมชนย่อมได้ ประโยชน์คุ้มค่าน

ธงชัย ปภัสราทร (2517 : 71) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

- ก. เป็นการให้บริการทางวิชาการระดับวิชาชีพแก่กลุ่มต่าง ๆ
- ข. เป็นการให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งแบ่งย่อยเป็นสังคมเมืองและสังคมชนบท
- ค. วิทยาลัยครูควรเปิดสอนทางวิชาชีพแก่ครูประจำการทุกคน
- ง. ควรเปิดวิทยาลัยครูเป็นตลาดวิชาแก่ครูประจำการ โดยครูจะซื้อหนังสือไปอ่านที่บ้านแล้วมาสอบที่วิทยาลัยครูเมื่อเปิดภาคเรียน
- จ. วิทยาลัยครูควรมีสวนย์บริการทางวิชาการสำหรับครูประจำการ โดยเฉพาะเพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่ครูประจำการที่มีปัญหาเป็นต้น

สายหยุด จาปาทอง (2529 : 7) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม ควรเน้นบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ บุคลิกภาพและประสิทธิภาพหรือคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มากขึ้นว่าเป็นการจัดเพื่อสวัสดิการสังคมอย่างแท้จริง โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาตนเองก่อนจากนั้นก็พัฒนาไปสู่ขั้นที่ให้เกิดการรู้จักจริง และนำไปสู่การพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องคอยรับการช่วยเหลือจากผู้อื่นตลอดเวลา

วรรณิ เหล่าสุวรรณ (2527 : 24-25) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคมควรให้ในสิ่งที่ชุมชนต้องการเหมาะสมกับเวลาและโอกาส ซึ่งจะทราบได้โดยการศึกษาวิจัยความต้องการของชุมชนนั้นและที่สำคัญ คือ การที่ให้ประชาชนได้คิดและวางแผนร่วมกันที่จะแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง

สุภรณ์ ศรีพหล (2526 : 16) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า สังคมคาดหวังที่จะให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคน่าจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคนั้นๆและยังมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชน เช่น ความยากจน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาการคมนาคม ปัญหาการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การแก้ปัญหาดังกล่าวจะถือเป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวไม่ได้สถาบันอุดมศึกษาควรจัดโปรแกรมการให้บริการชุมชนให้ถูกต้องและตรงกับความต้องการของชุมชนแล้วก็จะเป็นการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

เจมส์ ดับบลิว เรย์โนลด์ (James W. Reynold , 1956 : 143) ได้เสนอแนวการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

- ก. เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาที่แท้จริงในชุมชน
- ข. ผู้ได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดคือ ประชาชนในชุมชน

เจย์ อาร์ คิคส์ (อ้างถึงใน ถนอม มากจันทร์ 2523 :55-57) ได้บรรยายเรื่อง "การศึกษานอกระบบกับความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยต่อสังคม" และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

ก. มหาวิทยาลัยจะต้องตระหนักถึงข้อดีของการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ว่ามีใช้ เพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจ หรือ เพื่อสวัสดิการ ควรมุ่งจัดเพื่อให้บุคคลเกิดความสนใจในคุณธรรมความดีอยู่ เป็นนิจ

ข. มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและงบประมาณ เพื่อการติดต่อประสานงานระหว่างบุคลากรฝ่ายการศึกษา กับเจ้าหน้าที่ที่จัดบริการในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. มหาวิทยาลัยต้องมีบทบาทในการ เตรียมการฝึกอบรมและ เตรียมพร้อมในด้านการพัฒนาบุคลากรฝ่ายการศึกษา เท่ากับหรือมากกว่าการพัฒนาการศึกษาในระบบปกติ

ง. การศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสัยทัศน์การศึกษาและการฝึกอบรม เป็นเรื่องจำเป็น

จ. การสนับสนุนและความร่วมมือจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐหลายฝ่ายจะทำให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาผู้ใหญ่มีประสิทธิภาพ

ฉ. การที่มหาวิทยาลัยมีปัญหาลิ่งแวดล้อมและทรัพยากรจำกัดต่างกัน จึงควรมีนโยบาย เพื่อแบ่งหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านนี้ระหว่างมหาวิทยาลัยด้วยกัน โดยเลือกงานที่เหมาะสมกับแต่ละมหาวิทยาลัยที่จะสามารถทำได้ดีที่สุด เพื่อลดความซ้ำซ้อน

ช. มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายให้มีความคล่องตัวพอที่จะอนุญาตให้อาจารย์ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนลดภาระจากการสอนลงบ้าง

จากแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม เป็นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องทำเพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของสังคมมีคุณค่าทางวิชาการเพียงพอ โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับสังคมควรจัดให้บริการหลายประเภทและการจัดบริการไม่จำเป็นต้องเป็นไปในเชิงคิดหากำไร

5. รูปแบบและวิธีการให้บริการวิชาการแก่สังคม

รูปแบบและวิธีการให้บริการวิชาการแก่สังคมได้มีผู้เสนอไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ พงศนุตร์ พงศนุตร์ (2517 : 86-88) เสนอแนะว่า งานบริการสังคมที่มหาวิทยาลัยจะจัดทำได้นั้นมีหลายลักษณะได้แก่

ก. การสอน มหาวิทยาลัยอาจจัดสอนวิชาบางอย่างให้แก่บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยการสอนที่จัดขึ้นพิเศษต่างหากจากการสอนตามหลักสูตรปกติ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลอื่นที่ไม่ต้องการหรือไม่มีโอกาสเข้ามาศึกษาในหลักสูตรปกติได้ เลือกศึกษาวิชาบางอย่างที่มหาวิทยาลัยมีความพร้อม

ที่จะสอนให้เป็นบริการ เช่น การจัดการสอนให้หน่วยราชการต่างๆที่ขอมาและการสอนที่จัดทำแก่บุคคลที่สนใจทั่วไป

ข. การฝึกอบรม เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้ได้รับการได้รับความรู้ความชำนาญทางด้านวิชาชีพหรือวิชาทั่วไปที่จัดรวมเป็นกลุ่ม เพื่อความมุ่งหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งแทนที่จะเป็นการสอนเป็นรายวิชา เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การฝึกอบรมความรู้เรื่องการ เมืองและสังคมในระบอบประชาธิปไตย

ค. การจัดปาฐกถา มหาวิทยาลัยอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย เรื่องหนึ่ง เรื่องใดเป็นพิเศษเป็นครั้งคราวตามที่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังซึ่งการจัดแสดงปาฐกถาอาจจะมุ่งประโยชน์ การให้ความรู้แก่บุคคลในมหาวิทยาลัย แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก เข้าร่วมฟังด้วย

ง. การจัดอภิปรายและสัมมนา เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปจัดทำอยู่เสมอและได้รับความสำเร็จในการดึงดูดความสนใจจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยพอสมควร โดยเฉพาะเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจของสังคมอยู่ในขณะนั้น

จ. การจัดนิทรรศการทางวิชาการ เป็นการให้บริการทางวิชาการที่ได้รับความสนใจน้อย แต่ต้องต้องมีการเตรียมงาน-ดำเนินงานที่เข้มแข็ง และต้องลงทุนลงแรงมาก

ฉ. การเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ควรดำเนินการจัดพิมพ์หรือสนับสนุนให้มีการจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆไปสู่สังคมภายนอกทั้งทางตรงและทางอ้อมในทางตรง ได้แก่ เอกสารที่จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป เช่น วารสารต่างๆ ส่วนทางอ้อม ได้แก่ เอกสารที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในสถาบันเองแต่บุคคลภายนอกก็อาจนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่น หนังสือ ตำราเรียน เอกสารการค้นคว้าวิจัย เป็นต้น

ช. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นการเผยแพร่ความรู้โดยอาศัยหนังสือพิมพ์ วิทยุ-โทรทัศน์เป็นสื่อในลักษณะของการบรรยาย อภิปราย การเขียนบทความ เป็นต้น โดยที่รับผิดชอบดำเนินการเองหรือสนับสนุนให้หน่วยงานอื่น เป็นผู้ดำเนินการ

ซ. การออกปฏิบัติงานในท้องถิ่น โดยการให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาออกปฏิบัติงานในท้องถิ่นเป็นการให้บริการออกไปให้บุคคลภายนอกสถาบันบริการที่ให้อาจมีทั้งในรูปการสอน การฝึกอบรม การให้คำแนะนำปรึกษา

ไพฑูริย์ สีนลาร์คน์ (2526 : 348-349) ได้แบ่งวิธีการให้บริการวิชาการแก่สังคมเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

ก. การเผยแพร่ความรู้ เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลภายนอกสถาบันด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การจัดพิมพ์หนังสือ เผยแพร่ การบรรยาย การอภิปราย

ข. การให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ เป็นการให้ความรู้ที่มีอยู่ในสถาบันมาช่วยแก้ปัญหาของชุมชน เช่น การเป็นวิทยากร การไปเป็นที่ปรึกษา การให้บริการด้านวิจัย

ค. การร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชน เป็นการที่สถาบันเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงกับการแก้ปัญหาของประเทศเช่น ค่ายอาสาพัฒนา

ง. การปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ เป็นการให้การช่วยเหลือในการพัฒนาบุคลากรแก่หน่วยงานต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา

หรือ สุวรรณวาจกกสิกิจและสุรพล จันทราบัณฑิต (2525 : 189-190) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบในการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

ก. จัดทำหลักสูตรการศึกษาหรือหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพที่ตรงตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะในตัว ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้าศึกษาหรืออบรมระยะสั้นไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาในการประยุกต์มากนัก หากเป็นไปได้ควรให้การฝึกอบรมในความรู้และวิธีที่เข้าได้เลยในสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นผู้เข้ารับการอบรม

ข. จัดทำโครงการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกอาชีพและทุกวัย เลือกสรรวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล ครอบครัวและชุมชน การจัดทำหลักสูตรวิชาต่างๆให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการแสดงความต้องการว่าต้องการศึกษาวิชาใดบ้าง

ค. จัดการประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอภิปรายโดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและ เอกชนและให้ประชาชนทุกอาชีพเข้ามีส่วนร่วมด้วย เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่ผู้เข้าร่วมประชุม สัมมนาหรืออภิปรายจะสามารถนำไปปรับใช้ในท้องถิ่นของตนได้

ง. จัดนิทรรศการทางวิชาการ แสดงการสาธิตวิธี สาธิตผล เพื่อให้ได้เห็นของจริงและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่คิดว่า เค็มและ เห็นแนวทางว่าควรจะทำอย่างไรในท้องถิ่นของตนหรือไม่

จ. เผยแพร่ความรู้โดยผ่านทางสื่อมวลชน ใช้ระบบโทรคมนาคมทางไกลเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน

ฉ. จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบที่อ่านง่าย ใช้ได้จริงในสภาพท้องถิ่นนั้น

ช. จัดรายการตอบปัญหาทางวิทยุและทางวิทยุกระจายเสียง

ซ. จัดโครงการนำอาจารย์ นิสิต นักศึกษา ออกพัฒนาชนบทเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยร่วมศึกษาร่วมทำงานและร่วมแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรโดยบุคคลในชุมชนนั่นเอง

ณ. จัดโครงการเยี่ยมเยียนตามบ้านเรือน (Home Visiting) เพื่อช่วยแก้ไขปัญหา

ด้านการประกอบอาชีพและปัญหาอื่น ๆ

ชัยวัฒน์ บานพลอย (2523) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการบริการวิชาการแก่สังคม ออกเป็น 3 ลักษณะคือ

ก. งานให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) เป็นการให้การศึกษาโดย การสอนหลักสูตรพิเศษนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ เช่น การสอนหรืออบรมหลักสูตรระยะสั้น

ข. งานบริการชุมชน (Community Service) เป็นการให้บริการที่มีอยู่ในสถาบัน บริการให้แก่บุคคลภายนอกสามารถกระทำโดยการเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ การเขียน บทความ การบรรยาย การอภิปราย การให้คำแนะนำปรึกษาแก่ชุมชน เป็นต้น

ค. งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน (Cooprative Extension Service) เป็นการ ส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยอื่นของรัฐ

วิจิตร อาวะกุล (2517 : 89) ได้กล่าวถึงการให้บริการวิชาการแก่สังคมในประเทศ สหรัฐอเมริกาที่ปฏิบัติได้รับผลดีได้แก่

ก. ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลหรือที่ปรึกษาของรัฐบาล

ข. เป็นผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาการจราจร การศึกษา การก่อสร้าง เป็นต้น

ค. บริการความรู้ทางวิชาการแก่ผู้ประกอบการต่าง ๆ

ง. บริการทางการแพทย์

วิจิตร จันทรากุล (1976 : 27-28) กล่าวถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมของ วิทยาลัยชุมชนว่า วิทยาลัยเป็นผู้นำในทุกๆ ทางของชุมชน เช่น การร่วมมือกันจัดกิจกรรมทาง วัฒนธรรม เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายและร่วมกิจกรรมการแสดงต่างๆ ให้ความสนับสนุนทางการ ศึกษาช่วยจัดสิ่งพิมพ์แก่ห้องสมุดและ เป็นที่ปรึกษาค้นคว้าสวัสดีการของวิทยาลัย เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย การจัดโปรแกรมทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น วิทยาลัยประสานงานกับผู้ประกอบการในท้องถิ่น โดยจัดหาคำแนะนำทางอาชีพรวมทั้งจัดหาคนงานมีฝีมือบรรจุให้ตำแหน่งที่ว่าง

วิสัน จุมปาแพค (2520 : 5) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ลักษณะงานบริการสังคมมีหลาย อย่าง เช่น สอนพิเศษใช้หลักสูตรพิเศษ การฝึกอบรม ปาฐกถา สังมนา นิทรรศการทางวิชาการ พิมพ์เอกสารเผยแพร่ การออกแบบปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้ในท้องถิ่นแบบถึงที่ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้ง การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2522 : 1) กล่าวถึง วิธีการให้ความรู้แก่สังคมของมหาวิทยาลัย ภาคขยาย ครอบคลุมถึงการสังมนา การฝึกอบรม การศึกษาภาคพิเศษ(ภาคค่ำ) เป็นวิชาระยะสั้น และระยะยาว คาเป็นงานวิจัย การแลกเปลี่ยนคณาจารย์ของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน จัด

ให้มีศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จัดนิทรรศการ จัดสร้างสถานีวิทยุ-โทรทัศน์ เพื่อส่งรายงานการศึกษา จัดการบรรยายเคลื่อนที่ไปตามหัวเมืองและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทักษะการสอนทางปรีชาญาณ เปิดสาขาของมหาวิทยาลัยภาคขยายตามภูมิภาค เผยแพร่บทความทางนิตยสารและหนังสือพิมพ์ จัดสัมมนา และอบรมภาคฤดูร้อน จัดให้มีห้องสมุดเคลื่อนที่ ให้บริการทางวัสดุทัศนูปกรณ์ เปิดการสาธิตและแสดง เครื่องมือบางประเภททางการ เกษตรและอุตสาหกรรม จัดการปรึกษาและแนะแนว จัดพิมพ์ ตำราคู่มือต่าง ๆ

อุณา นพคุณ (2523 : 199-200) ได้ศึกษาการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของ สถาบันอุดมศึกษาในสวนกลางว่ามีลักษณะดังนี้

- ก. การฝึกอบรม เป็นรูปแบบที่ใช้กันทุกสถาบันและใช้ในอัตราสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ
- ข. การสัมมนาทางวิชาการ เป็นรูปแบบที่ใช้กันทุกสถาบันแต่มีอัตราต่ำลงมาและใช้ใน กลุ่มเป้าหมายระดับสูง
- ค. การให้บริการแก่หน่วยงานภายนอกที่ขอรับมา
- ง. การให้บริการทางสื่อมวลชนได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ วารสารต่าง ๆ การให้บริการห้องสมุด เป็นต้น

ภลสินทร์ รังษยาพันธ์ (2528 : 10) กล่าวถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมว่า วิทยาลัยครูควรจัดบริการในด้านศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม สุขภาพอนามัย การอาชีพ และวิชาการอื่น ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น โดยให้มีการขยายงานที่มีอยู่ให้กว้างขวางออกไปทั้งในรูปแบบ เอกสาร เผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน จัดประชุมสัมมนา และนิทรรศการ จัดบริการในรูปแบบของ วิทยากรและการให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ เป็นกลุ่มและรายบุคคล

ทรงศักดิ์ ศรีภาหสินธุ์ (2528) กล่าวถึง บทบาทของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนว่ามี 3 ประการคือ การนำชุมชนมาสู่มหาวิทยาลัยโดย การเชิญประชาชนมาอบรมระยะ เวลาปิดเทอม ได้แก่ การอบรมโภชนาการ สุขภาพอนามัย ศิลป วัฒนธรรมและภาษาอังกฤษแก่พนักงานบริการในร้านค้าปลอดคนภาษาอังกฤษระดับสูงที่ต้องติดต่อกับ ต่างประเทศ เป็นต้น ประการที่สองคือ การนำครูอาจารย์ไปสู่ชุมชน เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนา การบริการของชมรมต่าง ๆ แก่ประชาชนและประการที่สาม ได้แก่ การเผยแพร่เอกสารโดยผ่านสื่อ มวลชน การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตต่าง ๆ

ปฐม นิคมานนท์ (ม.ป.ป. : 77-78) ได้สำรวจโครงการให้บริการชุมชนของ มหาวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529) และได้จำแนก กิจกรรมและบริการต่าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

- ก. กิจกรรมประเภทการสอนและฝึกอบรม (Teaching Activities) ได้แก่ การ

จัดโปรแกรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะสำหรับประชาชนภายนอก เช่น การฝึกอบรมระยะสั้น ทั้งที่จัดเป็นชั้นเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งอาจแบ่งต่อไปได้อีก เป็น

โปรแกรมที่ 1 การเรียนเพื่อรับปริญญาหรือประกาศนียบัตรอย่างใดอย่างหนึ่ง

โปรแกรมที่ 2 การเรียนการสอนที่มุ่งให้ความรู้หรือฝึกทักษะอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่โปรแกรมที่เรียนเพื่อรับปริญญาหรือประกาศนียบัตร

ข. กิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การเผยแพร่ความรู้และข่าวสารข้อมูล กิจกรรมประเภทการประชุมสัมมนา การให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน และโครงการพัฒนาชุมชนและพัฒนาชนบท

ทบวงมหาวิทยาลัย (อ้างถึงในครุฑวรรณ มาพจน์ 2526 : 10) ได้แบ่งโครงการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

ก. การให้บริการชุมชนที่เป็นโครงการหรือปฏิบัติการที่มีกำหนดเวลาค่อนข้างแน่นอน เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ

ข. การให้บริการชุมชนที่เป็นโครงการอบรม เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการแก่กลุ่มบุคคล โดยมีโครงการอบรมและกำหนดการ เวลาที่ค่อนข้างจะแน่นอนและอาจมีการให้วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตร

ค. การให้บริการชุมชนที่กระทำเป็นครั้งคราวแก่หน่วยราชการหรือเอกชน เช่น การบรรยาย การแสดงนิทรรศการ การจัดการประชุม การจัดสัมมนาการ เป็นต้น

ในรายงานการประเมินสภาพการจัดการศึกษาและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) แบ่งวิธีการให้บริการวิชาการแก่สังคมที่จัดโดยสถาบันอุดมศึกษาออกเป็นดังนี้

ก. การบรรยาย อภิปราย อบรม ประชุม สัมมนา

ข. การจัดนิทรรศการ การสาธิต จัดรายการวิทยุ-โทรทัศน์

ค. การเผยแพร่ข่าวสารทางวารสาร หนังสือ

ง. เป็นที่ปรึกษา แนะนำ

จ. การให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข

ฉ. การค้นคว้า วิจัย สืบค้น ทดสอบ ทดลอง ออกแบบ ประดิษฐ์

ช. อื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 25-26)

ส่วนกิจกรรมการให้บริการวิชาการแก่สังคมที่วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
ได้ให้บริการอยู่ในปัจจุบันได้แก่

ก. จัดโครงการพิเศษ เช่น โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โครงการส่งเสริม
สุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

ข. เผยแพร่ข่าวสารทางวารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ

ค. จัดนิทรรศการ

ง. เป็นที่ปรึกษา แนะนำ

จ. จัดอบรม ประชุม สัมมนา บรรยาย อภิปราย

ฉ. ให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข

6. เนื้อหาที่ใช้ในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

เนื้อหาที่ใช้ในการให้บริการวิชาการแก่สังคม ได้มีผู้เสนอแนะไว้ดังนี้

ภิญญ สาทร (2518 : 37) ได้เสนอแนะเนื้อหาที่จะให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้
"เรื่องเกี่ยวกับรัฐศาสตร์อื่นเกี่ยวกับการปกครอง การเมือง เศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบ
เศรษฐกิจทั่วไป เกษตรศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เทคโนโลยี
ได้แก่ วิชาชีพและการช่างทั้งหลาย เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและชีวิตครอบครัว

ศิริวรรณ เสรีคีติวงศ์ (2520 : 107-108) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมในการให้บริการ
ทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคามและความต้องการรับบริการของประชาชนในเขต
รับผิดชอบได้ศึกษาความต้องการของประชาชน 4 ตำบล คือ การศึกษาทั่วไป เศรษฐกิจและอาชีพ
อนามัยและโภชนาการ การปกครอง

برانเล แฮร์ริส เจมส์ (Brantley Harris James , 1970) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ
บทบาทในการให้บริการการศึกษาแก่ชุมชนเมืองของรัฐออร์เจียพบว่า ความต้องการที่จำเป็นมาก
ได้แก่ ความรู้ด้านความปลอดภัย สุขภาพ อาหารและโภชนาการ ซึ่งผู้ที่มีอายุ ระดับการศึกษาและ
อาชีพที่ต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันออกไป

ยอร์จ แนช (George Nash , 1973) ได้กำหนดเนื้อหาในการให้บริการวิชาการแก่
สังคมของมหาวิทยาลัยซิดนีย์ออกเป็น 6 ด้านคือ

ก. ด้านสุขภาพอนามัย (Health)

ข. ด้านบริการสังคม (Social Service)

ค. ด้านกฎหมาย (Law)

ง. ด้านการวางแผนเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่และสิ่งแวดล้อม (Environmental

Planning and Housing)

จ. ด้านการศึกษา (Education)

ฉ. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development)

ฟิลลิป เฮช คัม (Phillip H. Comb , 1974) ได้ศึกษาความต้องการด้านวิชาการของประชาชน โดยงานแนวเนื้อหาที่ต้องการด้านวิชาการไว้ดังนี้

ก. ด้านการศึกษาทั่วไปหรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การอ่านออก เขียนได้ คิดเป็นความเข้าใจวิทยาศาสตร์เบื้องต้นและสิ่งแวดล้อมทั่วไปเป็นต้น

ข. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ การอนามัยและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ และการเลี้ยงดูเด็ก การซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเรือนและการวางแผนครอบครัวเป็นต้น

ค. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การศึกษาเพื่อความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่น ประเทศและสหกรณ์เป็นต้น

ง. ด้านการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจและความต้องการทางสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

สำหรับเนื้อหาในการให้บริการวิชาการแก่สังคมวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรื่องสุขภาพอนามัยและการแพทย์เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ให้บริการเป็นบุคลากรที่อยู่ในวิทยาลัยพยาบาล มีพื้นฐานความรู้ด้านการพยาบาล

7. ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการวิชาการแก่สังคม ที่มีการศึกษาวิจัยไว้พอสรุปได้ดังนี้ จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 4 ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

ก. ด้านการบริหารงาน ผู้บริหารยังไม่เห็นความสำคัญและให้ความสนใจอย่างจริงจัง ประกอบกับมิได้กำหนดคนรับสายไว้แน่ชัดทำให้ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติโดยไม่มีแผนปฏิบัติที่แน่นอน นอกจากนี้ยังขาดการประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก จึงทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกัน

ข. ด้านบุคลากร ขาดแคลนบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในด้านปริมาณคือไม่มีผู้ดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจงานสอนของอาจารย์มีมากและในบางขณะยังขาดแคลนอาจารย์จึงทำให้อาจารย์ไม่สนใจทางด้านนี้และผลงานก็มีได้นับรวมเพื่อขอ เลื่อนตำแหน่งทาง

วิชาการ สำหรับด้านคุณภาพนั้นคือ ไม่มีผู้มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเฉพาะสาขามาช่วยดำเนินงาน โดยเฉพาะการฝึกอบรมและสัมมนา

ค. ด้านงบประมาณ มีได้รับการสนับสนุนงบประมาณหรือได้รับก็ เพียง เล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การดำเนินงาน ทำให้ผู้ที่ทำงานทางด้านนี้ต้องช่วยตนเองในการหารายได้มาสนับสนุนโครงการของตน

ง. ด้านอาคาร สถานที่ และวัสดุ-อุปกรณ์ ยังขาดแคลนวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการทำสื่อในการเผยแพร่ความรู้ ขาดแคลนอาคาร สถานที่ในการฝึกอบรม จัดกิจกรรมต่างๆและ เผยแพร่ผลงาน

จ. เอกสารที่จัดเผยแพร่ในบาง เรื่องยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากเข้าใจยากและไม่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง (ทบวงมหาวิทยาลัย 2523 : 39)

จากรายงานการประเมินสภาพการจัดการศึกษาและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคไว้ดังนี้

ก. สถาบันอุดมศึกษาขาดองค์กรกลางในการประสานงานและกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการให้บริการวิชาการแก่สังคม

ข. นโยบายในการพิจารณาความดีความชอบ ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่งานการให้บริการวิชาการแก่สังคม ทำให้อาจารย์ไม่ค่อยเต็มใจอุทิศเวลาเข้าร่วมงานดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 3-5)

น้อย สุปิงคลัต (2518 : 78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศึกษาของวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า บทบาทด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มิใช่เป็นงานที่เน้นมีแบบแผนแน่นอน ยังไม่มีงบประมาณดำเนินงานด้านนี้และวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มิปฏิบัติงานด้านนี้น้อย

วิสัน จุมปาแพค (2519 : 105) ได้วิจัยเกี่ยวกับงานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามพบว่า ปัญหาในการให้บริการวิชาการแก่สังคมที่สำคัญได้แก่ ขาดงบประมาณ มีงานสอนมาก เกินไป นโยบายของสถาบันไม่สนับสนุน บุคลากรไม่เพียงพอและไม่เห็นความสำคัญ

สมชาย วงษ์เกษม (2519 : 125) ได้ศึกษาบทบาทด้านการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบปัญหาและอุปสรรคในการบริการวิชาการแก่สังคมที่สำคัญคือ

ก. อาจารย์มีชั่วโมงสอนมาก เกินไป

ข. ขาดงบประมาณในการดำเนินการ

ค. ขาดความรับผิดชอบและ เสียสละ

- ง. ขาดยานพาหนะ
- จ. ขาดความร่วมมือจากอาจารย์
- ฉ. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร
- ช. ทักษะของอาจารย์ยังไม่ดีพอถึงความสำคัญในการบริการวิชาการแก่สังคม
- ซ. ขาดการประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน
- ฅ. วัสดุอุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับงาน
- ญ. ขาดนโยบายที่แน่นอนและระบบการทำงานที่ดี

วิศนี ศีลตระกูล (2521 : 140) ได้ศึกษาบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลางพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการวิชาการแก่สังคม เนื่องมาจาก

- ก. อาจารย์มีงานรับผิดชอบมาก เกินไป
- ข. ขาดความรู้และทักษะในการให้บริการวิชาการแก่สังคม
- ค. ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ง. วิทยาลัยไม่มีนโยบายในการดำเนินงานที่แน่นอน

สวัสดิ์ สุคนธ์ (2523 : 208-209) ได้ศึกษาบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการวิชาการแก่สังคมมีลักษณะคล้ายกันคือ

- ก. ขาดความสนใจจากผู้บริหาร
- ข. ขาดงบประมาณ
- ค. อาจารย์ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญ
- ง. ขาดแผนการดำเนินงานที่แน่นอน

ชัยวัฒน์ นุชเทริก (2527) ได้ศึกษาบทบาทของอาจารย์วิทยาลัยครูในกลุ่มวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชนบท คือ ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอสำหรับโครงการ ปัญหาที่สอง คือ อาจารย์ไม่สามารถเสียสละเวลาให้กับโครงการได้อย่างเต็มที่ ปัญหาที่สาม คือ การขาดความร่วมมือระหว่างอาจารย์ในวิทยาลัยครูกับหน่วยงานอื่น ๆ ปัญหาสุดท้าย คือ ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ เพราะคิดว่าไม่ใช่ผู้เริ่มต้นโครงการ

ศิริชัย อีสสระเวชติ (2527) ได้ศึกษาถึงบทบาทด้านการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้พบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ งบประมาณขาดแคลน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารสถาบันไม่ให้ความสำคัญต่อการบริการวิชาการแก่ชุมชนเท่าที่ควร

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2529 : 171-172) ได้สรุปปัญหาการให้บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคขยายดังนี้

ก. ขาดการวางแผนที่เป็นระบบและขาดแนวทางในการปฏิบัติ ทำให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อน
ข. มีข้อจำกัดของงบประมาณและความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาในการหาผู้สนับสนุนจากแหล่งภายนอก

ค. ขาดผู้ริเริ่มที่เกี่ยวข้องจริงจังและทำหน้าที่ประจำในการให้บริการวิชาการแก่สังคม

ง. ขาดกลไกและ เครื่องมือการติดตามผลและประเมินผลอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

จ. ขาดการประสานและร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในของสถาบันอุดมศึกษาเอง ระหว่างบุคคลและระหว่างสถาบันอุดมศึกษาอื่น ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับผู้แทนชุมชน ซึ่งทำให้ไม่สามารถใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุจากภายในและภายนอกสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การดำเนินงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในวงจำกัดและไม่แพร่หลายเท่าที่ควร การดำเนินงานส่วนใหญ่ครอบคลุมเฉพาะสาขาวิชาแพทยศาสตร์ สาธารณสุข วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรกรรม ป่าไม้และประมง เท่านั้น (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529:12)

برانเล แฮร์ริส เจมส์ (Brantley Harris James , 1970) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการให้บริการการศึกษาแก่ชุมชนเมืองของรัฐจอร์เจียพบปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดการให้บริการทางด้านนันทนาการแก่ชุมชนและผู้แทนชุมชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญ

จากปัญหาและอุปสรรคข้างต้นพอสรุปได้ดังนี้

ก. ปัญหาด้านการบริหารงาน

ข. ปัญหาด้านบุคลากร

ค. ปัญหาด้านงบประมาณ

จ. ปัญหาด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ-อุปกรณ์

การให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

1. ลักษณะของการให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาล

แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 กำหนดเป็นโครงการให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมที่วิทยาลัยจัดดำเนินการโดยกำหนดเป็นโครงการมีการกำหนดวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมายวิธีการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณและการประเมินผลไว้อย่างชัดเจน

ลักษณะที่ 2 ไม่ได้กำหนดเป็นโครงการให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การให้บริการวิชาการแก่สังคมที่วิทยาลัยพยาบาลจัดดาเนินการโดยไม่ได้กำหนดเป็นโครงการ แต่สามารถทราบถึงวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินการได้

2. การแบ่ง เขตรับผิดชอบของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข แบ่งเป็น 12 เขตดังนี้

เขต 1 กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สมุทรปราการ

- มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกทม
- ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจรพยาบาลรศทรวงอก
- ค.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรีธัญญา
- ง.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีบาราศนารคูร
- จ.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนวธิระ

เขต 2 สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท นครนายก สุพรรณบุรี

- มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี
- ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืพระพุทบาท
- ค.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืชัยนาท

เขต 3 ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ตราค จันทบุรี ระยอง

- มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืชลบุรี
- ข.วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า

เขต 4 ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม

- มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืราชบุรี 1
- ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืราชบุรี 2
- ค.วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า

เขต 5 นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ

- มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืนครราชสีมา
- ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนืสุรินทร์

- เขต 6** ขอนแก่น เลข ทนงคาศ อุครธานี สกลนคร
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconขอนแก่น
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconอุครธานี
- เขต 7** อุบลราชธานี ยโสธร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconสรพหิทธิประสงค
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconนครพนม
 ค.วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม
- เขต 8** นครสวรรค์ อุทัยธานี ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconสวรรคคประชารักษ
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconนครสวรรค์
- เขต 9** พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ น่าน อุตรดิตถ์
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconพหุทธิชินราช
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconอุครคิตถ์
- เขต 10** ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอน
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconลำปาง 1
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconลำปาง 2
 ค.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconเชียงใหม
 ง.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconพะเยา
- เขต 11** นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconนครศรีธรรมราช
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconสุราษฎร์ธานี
- เขต 12** สงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ยะลา บันคธานี นราธิวาส
 มี ก.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconสงขลา
 ข.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconตรัง
 ค.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconนราธิวาส
 ง.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนiconยะลา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม

งานวิจัยในประเทศ

สุธีระ ทานตะวณิช (2517 : 82) ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสนพบว่า การปฏิบัติงานด้านการให้บริการแก่ชุมชนของอาจารย์ ได้แก่การจัดสัมมนาทางวิชาการกับอาจารย์ในสถาบันเดียวกัน การจัดนิทรรศการทางวิชาการและการพิมพ์เอกสาร การสอนทำไค้มาก การให้คำปรึกษาหารือแก่หน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานเอกชน การอบรมและบรรยายแก่บุคคลในหน่วยงานของรัฐบาลและ เอกชน การพิมพ์ตำราและบทความทางวิชาการ เสนอทางสื่อมวลชน การจัดอภิปรายทางวิชาการและการร่วมสัมมนาทางวิชาการกับอาจารย์ต่างสถาบันทำได้น้อยมาก

น้อย สุปิงคลัค (2518 : 68-69) ได้ศึกษาการบริหารงานการศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูปฏิบัติงานในด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมน้อยกว่าการปฏิบัติงานด้านอื่นในวิทยาลัยครู

สวัสดิ์ ทรัพย์จางงศ์ (2518 : 84) ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบทพบว่า การดำเนินงานบริการวิชาการแก่ชุมชนที่ดำเนินการไปแล้วได้ผลดีก็ คือ การส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นและการสร้างสาธารณสมบัติ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การตกแต่งบ้านเรือนให้สวยงาม การปรับปรุงการเกษตร-การอนามัยและสุขภาพ-การศึกษาผู้ใหญ่การฝึกวิชาชีพในหมู่บ้าน การฝึกความเป็นผู้นำในท้องถิ่น และการปกครองหมู่บ้านในรูปคณะกรรมการ

สมชาย วงษ์เกษม (2519 : 125) ได้ศึกษาบทบาทด้านการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทในการให้บริการวิชาการแก่สังคมมากกว่าอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นภค ฝุงศรี (2519 : 10-29) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการจากวิทยาลัยครูของครูประจำการพบว่า ครูประจำการต้องการให้เปิดการอบรมเพื่อศึกษาภาคฤดูร้อนตามอำเภอต่างๆตามความเหมาะสม ซึ่งวิทยาลัยครูควรให้ความรู้ในชนบทโดยบริการแบบถึงที่และวิทยาลัยครูควรจะใช้สื่อมวลชนในการถ่ายทอดความรู้แก่ครูประจำการ อาจรวมถึงการเปิดสอนทางไปรษณีย์แก่ครูประจำการ นอกจากนั้นยังพบว่าครูต้องการให้วิทยาลัยครูมีศูนย์บริการทางวิชาการสำหรับครูประจำการโดยเฉพาะ เพื่อเป็นศูนย์ที่ปรึกษาแก่ครูประจำการที่มีปัญหาและต้องการให้เปิดวิทยาลัยครู เป็นตลาดวิชาทำนองเดียวกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิสัน จุมปาแพค (2520 : 28-31) ได้ศึกษานโยบายการให้บริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามพบว่า ลักษณะการให้บริการสังคมมีหลายวิธี คือ การอบรมสัมมนา การสอนกลุ่มสนใจ การจัดนิทรรศการทางวิชาการ การปาฐกถาและการบรรยายพิเศษ การสาธิตการเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน งานอาสาพัฒนา การบริการอุปกรณ์และการจัดทำโครงการเฉพาะเรื่อง สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งได้จัดงานบริการสังคมที่ผ่านมาโดยเน้นทางด้านการศึกษามากกว่าเนื้อหาอื่น ๆ ส่วนลักษณะงานบริการสังคมเป็นรูปการสัมมนามากที่สุดที่เข้รื่องลงมาได้แก่ การสอนกลุ่มสนใจ นิทรรศการ ปาฐกถา และบรรยายพิเศษ เผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชนและจัดโครงการย่อยเฉพาะเรื่อง เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการศูนย์ข่าวสารและคหกรรมศาสตร์ เป็นต้น

ประสิทธิ์ เทียมเคซ (2521 : 50) ได้ศึกษาเรื่องการบริการชุมชนของวิทยาลัยครูตามทัศนะของผู้บริหารการศึกษาและผู้นำท้องถิ่นในเขตการศึกษา 5 พบว่า การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมการให้บริการวิชาการแก่สังคมในด้านต่าง ๆ กลุ่มผู้บริหารการศึกษาและครูให้ความสำคัญแก่การบริการด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการไว้เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ การบริการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพ ส่วนผู้นำท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่การบริการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพสูงสุด

สวัสดิ์ สุคนธ์ (2523 : 70) ได้ศึกษานโยบายและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้พบว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคมเช่น การเขียนบทความทางวิชาการ การให้การอบรมครูประจำการ การปาฐกถา การร่วมอภิปรายทางวิชาการ เป็นวิทยากร การจัดการศึกษานอกระบบเรียนแบบต่าง ๆ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการและการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุหรือโทรทัศน์ อาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้ปฏิบัติในเรื่องน้อยมาก

เสริมศรี ไชยสร (2523 : 95-104) ได้ศึกษาเรื่องอุดมศึกษากับการพัฒนาชนบท พบว่าโครงการบริการชุมชนสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาด้านอาชีพ ด้านที่มีการจัดบริการรองลงมาได้แก่ การพัฒนาทางด้านการศึกษา การพัฒนาด้านอนามัย ส่วนการพัฒนาให้คนช่วยตัวเอง ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทักษะทางระบบสังคมและการเมืองนั้นได้รับการสนับสนุนน้อยมาก จุดมุ่งหมายของโครงการส่วนใหญ่มุ่งเพิ่มความรู้ให้ประชาชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา เป็นโครงการที่มุ่งฝึกทักษะปฏิบัติให้แก่ประชาชน แต่โครงการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของประชาชนมีน้อยมาก

ชวลิต ดวงพิตรา และคณะ (2523 : 56-57) ได้ศึกษาเรื่องมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับการสนองความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ผู้รับบริการมีความเห็นดังนี้ คณะศึกษาศาสตร์ควรบริการเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาครูการศึกษาในชนบท การศึกษาผู้ใหญ่

ชนบทธรรมเนียมประเพณี การศึกษานอกสถานที่ และการแนะแนวแก่นักเรียน เป็นต้น คณะพยาบาลศาสตร์ควรบริการเกี่ยวกับการจัดหน่วยพยาบาลเคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้าน ให้ความรู้ด้านการพยาบาลเบื้องต้นแก่ชาวบ้าน แนะนำวิธีการใช้ยาแต่ละประเภท ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดและจัดอบรมครูที่หาหน้าที่ปัจจุบันพยาบาลเป็นต้น คณะเกษตรศาสตร์ควรบริการเกี่ยวกับการขยายพันธุ์และผสมพันธุ์ที่คิดแก่เกษตรกร สาธิตอบรมแนะนำเกษตรกร อบรมพนักงานเกษตรจังหวัดและส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

กนก ใบบัว (2524 : 47-48) ได้ศึกษาการให้บริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ความคิดเห็นในการให้บริการสังคมของผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการการรับบริการของผู้นำชุมชนและประชาชนในการกิจที่หาอยู่จริงและควรทำ

สฤติศ กงศา (2526 : 204-210) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการแก่ชุมชนของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ลักษณะงานการให้บริการแก่ชุมชนที่เคยปฏิบัติและที่คาดหวังว่าควรปฏิบัติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา โดยส่วนรวมแตกต่างกัน

มยุรี งามทอง (2527 : 111) ได้ศึกษาการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบของการศึกษานอกระบบของวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริงและทั้งผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติการมีทัศนะต่องานบริการชุมชนไม่แตกต่างกัน

ศิริชัย อีสสระโชติ (2527) ได้ศึกษาถึงบทบาทด้านการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้พบว่า เนื้อหาของการบริการส่วนใหญ่ ได้แก่ การศึกษา ด้านการเกษตร วิชิตา เน้นการใช้ภาควิชา/คณะวิชาและวิทยาลัยครูเป็นฐาน ลักษณะการให้บริการเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน การฝึกอบรม การสาธิตทดลอง การบรรยายหรือปาฐกถา ผู้ให้บริการได้แก่ อาจารย์/อาจารย์กับนักศึกษาและอาจารย์กับบุคคลอื่น ผู้รับบริการ ได้แก่ ครูประจำการ นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร ผู้รับผิดชอบ ศูนย์/คณะกรรมการฝ่ายบริหารวิชาการและแผนงาน ภาควิชา/คณะวิชา สถานที่ใช้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยและรูปแบบเป็นลักษณะศูนย์กลางของชุมชน และเผยแพร่ความรู้ทั่วไป ส่วนปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดงบประมาณ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารขาดการสนับสนุนและการเอาใจใส่

พงษ์วิญญู ธรรมคุณ (2528 : 109) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในงานด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงในงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนทั้งโดยส่วนรวมและในงานแต่ละด้าน คือ งานให้การศึกษแก่ชุมชน

งานบริการชุมชน งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน โดยผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง

พรเพ็ญ พลวัน (2531) ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการจากสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ตามการรับรู้ของประชาชนและกรรมการสภาตำบลพบว่าความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประชาชนและกรรมการสภาตำบลรับรู้ว่าคุณชุมชนต้องการรับบริการด้านพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ กฎหมายและการปกครอง อนามัยและชีวิตครอบครัว การพัฒนาชุมชนและร่วมกิจกรรมชุมชน การศึกษาและการรักษาและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมตามลำดับ

งานวิจัยในประเทศ

Beverly (1970 : 3048-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาและกิจกรรมในการบริการวิชาการแก่ชุมชนพบว่า เมื่อสถานศึกษาจัดดำเนินการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ผู้ให้บริการจะมีภาระมากขึ้นคือ จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการปรึกษาหารือร่วมกับผู้นำชุมชน มีการวางแผนเพื่อการดำเนินงานซึ่งการบริการชุมชนจะต้องทราบความต้องการของชุมชน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบริการชุมชนได้ตามต้องการและการวิจัยเกี่ยวกับการบริการวิชาการแก่ชุมชน จะทำให้มองเห็นแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นควรมีการวางแผน มีการติดตามผลและศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการตลอดจนปัญหาต่างๆและควรนำเอาวิชาการใหม่ๆมาแนะนำแก่ประชาชน

Neal (1971 : 1822-A) ได้ศึกษารูปแบบของโครงการบริการชุมชนสำหรับวิทยาลัยชุมชนซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ วิทยาลัยชุมชน 112 แห่งพบว่า แนวความคิดในการให้บริการแก่ชุมชนมีดังนี้ ควรดำเนินการให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการดำเนินการมากขึ้น ควรหาแหล่งสนับสนุนด้านการเงิน การศึกษาด้านเจตคติของผู้นำชุมชน ควรให้กำลังใจแก่ผู้ดำเนินการและควรมีการวิจัยและประเมินผลโครงการบริการชุมชนด้วย

Goldburg (1971 : 3380-A) ได้ศึกษาเรื่องการเตรียมโครงการสำหรับบริการชุมชนพบว่า กิจกรรมที่ได้รับความสนใจและได้ผลดีคือ พิมพ์ดีด การทำขนม การตัดเย็บเสื้อผ้าและการบริหารร่างกายสำหรับสตรี

Wimmer (1971 : 1822-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบโปรแกรมการบริการวิชาการแก่ชุมชน วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อแสดงโปรแกรมการบริการวิชาการที่มีประสิทธิผลของวิทยาลัยชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกและเพื่อใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกและเป็นข้อเสนอนโยบายการประเมินผลโปรแกรมการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชน กลุ่มตัวอย่างใช้วิทยาลัยชุมชนทั้งหมด 112 แห่งพบว่า ลักษณะที่คัดเลือก(รูปแบบ)ของการบริการชุมชนมี 11 ลักษณะ ดังนี้

- ก. มีคณะกรรมการที่แข็งแกร่งสำหรับการบริการชุมชน
- ข. มีวัตถุประสงค์ที่มีเขียนหรือพิมพ์เป็น เอกสารจำแนกแยกแยะอย่างเด่นชัดโดยคำนึงถึงขอบข่ายหรือจุดประสงค์ของการบริการชุมชน
- ค. เป็นแผนกหนึ่งต่างหาก เหมือนกับแผนกทางวิชาการอื่น ๆ ของสถาบันหลัก
- ง. มีหัวหน้าของงานบริการชุมชนซึ่งอาจเป็นคณบดีหรือผู้อำนวยการทำหน้าที่รายงานโดยตรงต่ออธิการ
- จ. จัดทำให้ความสะดวกสบายอย่างมากที่สุดที่โครงการบริการจะทำได้ทั้งในด้านวัตถุประสงค์และเวลา
- ฉ. จัดให้มีการบริการหลายประเภท ซึ่งมีลักษณะโครงการบริการสังคมแบบอุดมคติ
- ช. ให้ความสำคัญในการจัดหาผู้ร่วมงานในวิชาชีพและผู้ดำเนินงานที่มีคุณสมบัติดีเลิศ
- ซ. คำนึงถึงแหล่งการเงินเสมือนเป็นส่วนสำคัญหนึ่งของโครงการ
- ฌ. สนับสนุนหัวหน้าฝ่ายบริหารและคนสำคัญในโครงการที่มีส่วนทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ
- ญ. คำนึงถึงเทคนิคหลายอย่างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการบริการชุมชน
- ฎ. เห็นความสำคัญของการวิจัย เรื่องการบริการชุมชน การศึกษาผู้ใหม่และวิธีการประเมินผลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องทำในโครงการบริการชุมชน

Burton (1974 : 4596-A) ได้สำรวจลักษณะโครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนรัฐอลาบามา เพื่อศึกษาถึงบทบาทและขอบข่ายการดำเนินงานของโครงการบริการชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารวิทยาลัยจำนวน 18 แห่งในปีการศึกษา 2514-2515พบว่า การบริการชุมชนนั้นมีแบบแผนที่แน่นอน ผู้ดำเนินการจะเสนอแนะและของบประมาณเป็นคราวๆไปไม่มีการจัดสรรงบประมาณที่แน่นอน

Becerra (1974 : 6887-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนพบว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาใดที่เกี่ยวกับสถานศึกษานั้น ผู้บริหารและผู้แทนชุมชนจะต้องร่วมมือกันและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาคำถามหน้าที่ บทบาทและนโยบายที่ได้ตกลงกันไว้ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน

Murphy (1975 : 5867-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมบริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในเมืองบัลติมอร์ โดยศึกษาทัศนคติของอาจารย์ 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เคยร่วมกิจกรรมบริการชุมชนกับกลุ่มที่ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลยพบว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการชุมชน มักจะเป็นบุคคลที่มีอายุมาก มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงและมีประสบการณ์การทำงานในสถาบันนั้นมาหลายปีอาจารย์

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความเห็นว่ากิจกรรมบริการชุมชนมีผลทางบวกต่อการสอน การวิจัยและคุณภาพโดยรวมแก่สถาบันของตนและมีข้อเสนอแนะว่า อาจารย์ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการชุมชนเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆของชุมชน โดยเฉพาะที่เมืองบัลติมอร์

Moore (1975 : 5059-A) ได้ศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาชุมชนของวิทยาลัยบริวสวิต โดยวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชนของบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชนและคณาจารย์ในวิทยาลัยพบว่า บุคคลทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การพัฒนาชุมชนควรจะเป็นบทบาทหนึ่งของวิทยาลัยและ เสนอให้มีการกระทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยผ่านองค์การต่างๆ ซึ่งเป็นที่รวมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยและจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนคือ จะต้องพยายามช่วยทำให้ประชาชนรู้จักที่จะช่วยเหลือตนเอง ในกลุ่มของคณาจารย์มีความเห็นว่า ควรจัดให้กิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นกิจกรรมในหลักสูตรโดยคิดหน่วยกิตของการฝึกภาคสนามของนักศึกษา และกิจกรรมนี้ควรสนับสนุนให้เป็นปริมาณงานของอาจารย์ในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วย

Welch (1975 : 4212-A) ได้ศึกษาการจัดโครงการและงบประมาณเพื่อบริการสังคมของวิทยาลัยชุมชน 75 แห่ง ซึ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยที่ริเริ่มจัดการบริการสังคมในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างวิทยาลัยที่มีการบริการสังคมกับวิทยาลัยที่ไม่มีบริการสังคมแล้ว วิทยาลัยที่มีการบริการสังคมจะแตกต่างจากวิทยาลัยที่ไม่มีบริการสังคมอย่างมีนัยสำคัญในเรื่อง เกี่ยวกับการมีกิจกรรมมากกว่าชุมชนสามารถใช้สถานที่ของวิทยาลัยได้มากกว่าและชุมชนได้ใช้บริการต่างๆของวิทยาลัยให้เป็นประโยชน์อย่างมากจนมีแนวโน้มว่าหน้าที่ในการให้บริการแก่สังคมนี้จะ เป็นหน้าที่เด่นประการหนึ่ง

Groezinger (1975 : 5854A-5855A) ได้ให้คำนิยามการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนว่า หมายถึง การให้การศึกษานอกระบบ (Informal Education) ได้สร้างเครื่องมือสำหรับให้วิทยาลัยชุมชนได้ศึกษาเกี่ยวกับงานบริการสังคม โกรซิงเจอร์ได้สร้างแบบสอบถามต้นฉบับประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ วัฒนธรรมและนันทนาการ กายภาพ จิตใจและอนามัยสิ่งแวดล้อม และการบริการ เพื่อการพัฒนาชุมชน มีคำถามปลายเปิดเพื่อวัดเจตคติเกี่ยวกับงานบริการสังคมด้วยกลุ่มประชากรที่เข้าประกอบด้วยอาจารย์และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน 35 แห่ง รวมจำนวน 212 คน ในรัฐอิลลินอยส์ นำเอาแบบสอบถามที่ตอบคืนมาปรับปรุงจัดลำดับเนื้อหาและ เพิ่มเติมสิ่งที่ควรสร้างเป็นแบบสอบถามชุดใหม่ที่ปรับปรุงแล้ว เสนอให้วิทยาลัยชุมชนต่างๆใช้ศึกษาความเป็น (Needs) และความต้องการ (Wants) ของชุมชนต่อไป

Little (1975 : 738-A) ได้ศึกษาจุดมุ่งหมายของโครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนในฟลอริดา โดยให้ผู้บริหาร 28 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม ควรจะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ควรจัดลักษณะงานการศึกษาตลอดชีวิตเป็น

อันดับแรก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นและการจัดสรรงบประมาณ

Talmadge (1976 : 738-A) ได้สำรวจงานบริการชุมชนในชนบทพบว่า หัวหน้าโครงการไม่มีเวลาเพียงพอที่จะอุทิศให้กับงานบริการชุมชน วิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีโครงการในการแก้ปัญหาของชุมชน งบประมาณจำกัดไม่แน่นอน วิทยาลัยมีโครงการด้านต่าง ๆ มากมายและมีการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน

Lieberman (1984 : 3575-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างของโปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพของวิทยาลัยชุมชน จุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อที่จะหาข้อมูลที่จะใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับ (Degree) ที่เหมาะสมกับโครงการขององค์กรที่เป็นศูนย์กลางการจรรวมองค์กรและความสัมพันธ์ขององค์กรที่มีคุณภาพ คุณภาพในที่นี้หมายถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพรวมกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ วิทยาลัย 4 แห่งที่ได้รับการคัดเลือกจากการจัดลำดับโครงสร้างขององค์กรที่เป็นแบบศูนย์กลางและไม่เป็นศูนย์กลาง ส่วนขนาดโปรแกรมและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่รอบงานของวิทยาลัยแต่ละแห่งจะถูกทำเป็นแผนผังไว้และถูกนำมาเปรียบเทียบกัน ความรูปแบบเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ บัณฑิตหรือสิ่งที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ขบวนการหรือระบบและผลผลิตหรือเกณฑ์ของเป้าหมายพบว่า โครงสร้างแต่ละอย่างมีทั้งข้อดีและข้อเสีย อย่างไรก็ตามการรวมศูนย์กลางในระดับพอเหมาะ เป็นโครงสร้างของการจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับโครงการศึกษาต่อเนื่องของวิทยาลัยชุมชน รูปแบบนี้ประกอบด้วยแรงสนับสนุนจากการศึกษาต่อเนื่องและการวางแผนอย่างมีระบบ การทำงานอย่างสม่ำเสมอและสามัคคียิ่งกว่านั้นรูปแบบของ เกณฑ์คุณภาพ โดยสรุปต้องปฏิบัติได้และปรับได้ง่าย เมื่อมีการวิเคราะห์งานการศึกษาต่อเนื่อง